

קונטרס

שיעורי ידיעות

לחג השבועות

ושם נעלה ונראה ונקריב

סדר ודיני מצוות עלייה לרגל
וראיית פנים בעזרה - והקרבת
קרבנות חובה בחג השבועות

יו"ל ע"י מכון

שפה ברורה

להפצת תורתו ומשנתו של

הרה"ק מקאסוב זי"ע

סיון תשפ"ו לפ"ק

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

קונטרס זו יו"ל בסיוע תלמידי וחסידיו רביה"ק זי"ע

תומכי ושותפי המכון

תמידין כסדרן מדי חודש בחודשו בתרומות נכבדים
עבור הוצאות המכון בלא לאות ובנדיבות לב נשגבה
רק בזכות נדיבותם הנפלאה ובתגבורת ידיהם,
ידינו רב לנו להוסיף ולהפיץ תורתו הקדושה
דרכי החיים ונפלאות בנגלות וידיעות התורה של רבינו הקדוש זי"ע

הלימוד בגליון תהיה לע"נ
הרבנית הצדיקת אשת חיל הצנועה והחסודה

בתו החשובה והאהובה של מרן רביה"ק זי"ע

מרת **מרים חוה** בת מרן רבינו **שרגא פייביש** ע"ה

אשת חבר יבלחט"א הגה"צ **רבי ישכר רובין שליט"א** חדב"נ
נפטרה בדמי ימיה מוצאי יו"ט שבועות תשפ"ה לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

הלימוד בגליון זה תהיה לע"נ הרה"ח הישיש

ר' **צבי בן מנחם נחום מעלצער** ע"ה

הונצח ע"י נכדו חביבו ר' **יעקב איינהארן** הי"ו

נפטר בשיבה טובה כ"ב אייר דהאי שתא

ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב לידינו היקר

הר"ר **משה ארי' פריעדמאן** הי"ו

לרגל שמחת אירוסיו בנו **החתן פנחס צבי** נ"ו

בשעה טובה ומוצלחת

ושם נעלה ונראה ונקריב

מצות ראיית פנים בעזרה וקרבתו החובה בג' רגלים

נאמר במסגרת שיעורי 'ידיעות' - חג השבועות תשפ"ג^א

דיני ועניני קרבן ראיה

מצות עשה מן התורה לעלות ולקראות במקדש ה' שלש פעמים בשנה 'בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות' (שמות כג, יז), ולהקריב שם קרבנות לכבוד הרגל כמו שכתוב (שם פסוק טו) 'ולא יראו פני ריקם'.^ב וזה לשון הרמב"ם^ג (הל' חגיגה פ"א ה"א): **'שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים, ואלו הן: א. הראייה - שנאמר (שמות כג, יז) 'יראה כל זכורך'. ב. והחגיגה - שנאמר (דברים טז, טו) 'תחוג לה' אלהיך'. ג. והשמחה - שנאמר (שם פסוק יד) 'ושמחת בחגך'.**

לאחר כתיבת ראשי הדברים, עובר הרמב"ם ומאריך בפרטי ג' המצות שיש בכל רגל ורגל, שהם ג' דרגות זו אחר זו וכמו שנבאר לדרכנו.

א. שיעור זה נאמר למחרת יום טוב, ורבינו זי"ע עשה איסור לחג (ראה סוכה מה, ב) ועסק עדיין בעניני החג ובירור פרטיה בעומק ובהתלהבות. קודם החג מסר רבינו שיעור נוסף אודות משמעות שמחת חג השבועות ומצות עליה לרגל, והם השלמת הדברים שהובאו כאן בחלק ב' של מאמרנו.

ב. ובשרשי טעם מצות הראיה ברגל כתב 'ספר החינוך' (מצוה תפט) שהוא 'למען יראו כל ישראל ויתנו אל לבם בפעולת הקרבן המעורר הלבבות, כי כולם מקטנם ועד גדולם חלק ה' ונחלתו, עם קדוש ונבחר נוצרי עדותו, סגולת כל העמים אשר תחת כל השמים - לשמור חוקיו ולקיים דתו, על כן יובאו שלש פעמים בשנה בית ה', והוא כאמרם על דרך משל, הננו לאל לעבדים, נכנסים ובאים בצל קורתו, ובחזקתו סמוכים לעד לעולם באהבתו וביראתו, זר לא יבוא בתוכנו, כי אנחנו לבדנו בני ביתו. ועם המעשה הזה יתעורר דעתנו, ונכניס בלבנו מוראו, ונקבע ברעיונינו אהבתו, ונזכה לקבל חסדו וברכתו. ובא עלינו החיוב בזכרים לבד כי הם עיקר הבית, והטף והנשים טפלה להם, ועם החזקה בהם לעבדים נעשית החזקה בכל שהוא תחת ידם'.

ג. ומקורו מן הגמרא במסכת חגיגה (ו, ב): 'רבי יוסי הגלילי אומר, שלש מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל: ראייה, וחגיגה, ושמחה. יש בראייה שאין בשתיהן, ויש בחגיגה שאין בשתיהן, יש בשמחה שאין בשתיהן. יש בראייה שאין בשתיהן - שהראייה עולה כולה לגבוה, מה שאין כן בשתיהן. יש בחגיגה מה שאין בשתיהן - שחגיגה ישנה לפני הדיבור, מה שאין בשתיהן. יש בשמחה מה שאין בשתיהן - שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים, מה שאין בשתיהן'.

הקרבת הראשון מכולם הוא 'קרבן הראיה', שנצטוונו להביא עולה לה', כדי להודות ברגשי קודש, שזכינו לבוא לבית ה' ולחוש את קרבתנו אליו שמצפה לראותנו (חגיגה ה, ב) כאב המחכה לבנו שיבוא לבקרו, וכשהבן חוזר ועומד על מפתן בית אביו, מתמלא עליו האב באהבה רבה שאי אפשר לצמצמה בתיבות, שכמו כן משתוקק ה' שנבוא אליו ונחסה בצילו לכל הפחות ג' פעמים בשנה, ועל גודל זכיה זו מקריבים עולת ראיה, להשתתף בכיכול בשמחתו של הקב"ה ששש ושמח בבואנו¹.

הקרבת עולת ראיה ביום טוב

וממשיך הרמב"ם ואומר: 'הראייה האמורה בתורה - היא, שִׁירָאָה פָּנִיו בעזרה ביום טוב הראשון של חג', שאף אמנם שהרגל הוא כל שבעה, וגם לחג השבועות שהוא יום אחד, יש תשלומין לאחר הרגל² (חגיגה יז, א; ראש השנה ה, א), עיקר מצות הראיה בעזרה היא ביום הראשון דווקא, וכולם טפלים לו.

ונחלקו רבותינו בגמרא (חגיגה ט, א), מה גדרם של ימי התשלומין, האם הם ימי השלמה רק ליום הראשון, היינו, שאם לא הקריב ביום טוב הראשון, עליו להשלים את חובתו בימים שלאחר מכן, ולכן, אם היה חולה ביום הראשון וכל כיוצא בזה שפטור מן הראיה (שם פ"א מ"א), אזי כשבא לבית המקדש בימי התשלומין אין עליו שום חובה להקריב ראיה, לפי שהיה פטור ביום הראשון. או שימי ההשלמה הם תשלומין זה לזה, וכל שהיה פטור ביום ראשון והתחייב

ד. והיינו טעמא שהרגלים נקראו בשם 'מועד', כי הם רומזים למשל שאמרנו, שהאב מצפה לבנו וקובע לו 'מועד' מתי יבוא אליו, שכמו כן ג' הרגלים הם מועדים שהשי"ת מצפה לראותנו. ובזאת אפשר להבין ולו במקצת, מדוע מי שאינו בא לבית המקדש ומקריב קרבן פסח, עונשו גדול מאד שנוענש בכרת (במדבר ט, ג), שהוא אינו עונש כפי שאנו רגילים לחשוב על זה שהמרה את פי ה' ולא בא, אלא תוצאה מזה שהשי"ת ישב והמתין לו בכליון עינים והוא לא הגיע, שצערו של השי"ת פוגע בו וגורם לו ממילא שיכרת מארץ החיים.

ועוד אפשר שלכן נצטוונו לטהר עצמינו ברגל (ראש השנה טז, ב), כי רצונו ית' שנבוא אליו בזמן שקבע להתוועד איתנו נקיים ומטוהרים, כאותו האב שמחכה לראות את בנו בא אליו במחלצות ובגדים נאים ומתוקנים. וזה וודאי שטהרת הרגל אינה רק החיצונית של טהרת הגוף אלא בעיקר טהרת הנשמה שאדם יטהר עצמו במי הדעת וכדברי האר"י הקדוש (ספר הליקוטים תהלים נא, יב) שר"ת של הפסוק 'לב טהור ברא' הוא טבל, שזוהי הטהרה האמיתית.

ה. וראה בתוס' במסכת חגיגה שם (יז, א ד"ה אף עצרת), שהביאו ראיה שיש תשלומין לחג השבועות מהירושלמי (חגיגה פ"ב ה"ג) האומר, שדוד המלך נפטר בחג השבועות, והיו כל העם אוננים עליו ולא כלו להקריב את קרבנותיהם, והשלימום בימים שאחר החג.

למחרת, עליו להביא קרבן, כי כל יום נחשב ומחייב בפני עצמו אם לא הקריב בימים שלפניו.

בבואו לבית המקדש ביום טוב הראשון - מלמדינו הרמב"ם, **'יביא עמו קרבן עולה'**, כשיטת בית הלל הסוברים ואומרים, ש'מביאין שלמים [שלמי חגיגה] ועולות [ראיה, ביום טוב ראשון] וסומכין עליהם' (חגיגה פ"ב מ"ג). בית שמאי לעומתם חולקים וסוברים שאסור להביא עולת ראיה ביום טוב, לפי שהראיה עולה כולה לגבוה ואין בה צורך אוכל נפש, והתורה התירה רק 'את אשר ייאכל לכל נפש', ש'הוא לבדו יעשה לכם' (שמות יב, טז), אך כאמור איפסקא הילכתא כבית הלל, ומטעם סברתם, ש'לכם' אינו ממעט צרכי גבוה אלא עכו"ם (ביצה כ, ב), וכיון שכך מן הראוי יותר להקריב עולת ראיה ביום הראשון דווקא, וכמו שנאמר (ויקרא כג, מא) 'וחגותם אותו חג לה', דמיניה ילפינן שהקפידה תורה שיחוגו 'אותו' - היינו את היום הראשון דווקא, ושרק בדיעבד יהיה ניתן להשלים את חובתנו כל שבעה (רש"י חגיגה ז, ב ד"ה ביום טוב) ¹.

קרבן ראיה מן העוף

קרבן הראיה יכול לבוא **'בין מן העוף בין מן הבהמה'**, וגם מי שחננו ה' בממון רב ואינו עני, יכול לצאת ידי חובתו בהבאת עוף. והטיב הקשה **מרן הבית יוסף בכסף משנה** (שם ד"ה הראיה האמורה בתורה) על דברי הרמב"ם אלו, כי פסקו זה סותר בפירוש את דברי הגמרא בחגיגה (ז, א) שם אמרו, שקרבן ראיה - 'אינו אלא זבחים', היינו, מדבר הנזבח בסכין ולא מעוף הנמלקת ביד (רש"י שם ד"ה בזבחים) והוא להדיא שלא כדבריו. וכתב, שעל כרחנו שהרמב"ם גירסא אחרת היתה עמו שיסודה **מהמכילתא** (פרשת משפטים מס' דכספא כ) שם נכתב: 'אתה אומר בזבחים [היינו שחובת קרבן ראיה היא בזבח קרבן], או אינו אלא בכספים' - ולא 'או אינו אלא בעוף' כבגמרא דידן. **במהר"י קורקוס** הביא עוד שני גרסאות שונות ליישב את דברי הרמב"ם התמוהים, והם: א.

1. חובה להדגיש, שמחלוקתם של בית שמאי ובית הלל הינה רק לענין הקרבת עולה ולגבי דין סמיכה על שלמים ביום טוב ראשון שחל להיות בחול, אך אם היום טוב חל להיות בשבת, לכולי עלמא אין השבת נדחית מפני שום קרבן (חגיגה פ"ב מ"ד).

2. על פי רש"י (חגיגה ז, ב ד"ה אבל לא עולות): 'אין מביאין כלל, דסבירא להו לבית שמאי 'לכם' (שמות יב, טז) - ולא לגבוה, חוץ מתמידין ומוספין שזמנן קבוע, וכל שזמנן קבוע כתיב בהו 'במועדו' (במדבר כח, ב) - ואפילו בשבת (פסחים פ"ו מ"ב) וכל שכן ביום טוב.

3. וזה לשונו: 'שרו בית הלל בעולת ראיה ושלמי חגיגה, אף על פי שיש להן תשלומין - עיקר מצותן ביום ראשון, דכתיב (ויקרא כג, מא) 'וחגותם אותו' - ביום ראשון משמע'.

'אתה אומר בזבחים או אינו אלא במנחות'. **ב.** 'ולא יראו פני ריקם' - בזבחים, או אינו אלא בנסכים' (ילקוט פרשת משפטים רמז שנו), והסיק, שמשני מקורות אלו, פסק הרמב"ם שאפשר להקריב ראייה גם מן העוף.

ממחלוקת זו האם עופות כשרים לראיה אם לאו, נמשכת ויוצאת נפקותא נוספת, איזה מג' הקרבנות: ראייה, חגיגה, שמחה - קודמת בסדר ההקרבה. שלדעת הסוברים שעולת ראייה אינה אלא מן הזבחים, הסדר הוא כפי שנשנה בברייתא (חגיגה ו, ב) ראייה, חגיגה, ושמחה, כי העולה שהיא קדשי קדשים קודמת לשלמי חגיגה שהיא קדשים קלים, וכדאיתא במשנה (זבחים פ"י מ"ב) 'כל המקודש מחבירו, קודם את חבירו', וקרבן חגיגה קודמת לשלמים, לפי שהיא דבר שבחובה, ובמצות שמחה יוצא אדם גם מנדרים ונדבות שהתחייב עליהם בכל ימות השנה (חגיגה ח, א) - וכדלהלן. אך לדעת הרמב"ם שראיה יכולה להיות מן העוף, מקריבים את שלמי החגיגה הבאים מן הבהמה תחילה, ולאחריה את קרבן הראיה, כי בהמה קודמת בהקרבתה לעוף (זבחים פ"י מ"ג).

הקרבת ראייה לאחר היום הראשון

עתה חוזר הרמב"ם לדינו הראשון על החובה להביא עולת ראייה ביום טוב ראשון דווקא, ומסכם: **'ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה, לא דיו שלא עשה מצות עשה, אלא עובר על לא תעשה שנאמר (שמות כג, טו) 'לא יראו פני ריקם', ומכל מקום 'אינו לוקה על לאו זה, שהרי לא עשה מעשה'.** וכבר ביארנו לעיל, שנחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה, שלדעת בית שמאי אסור להביא עולת ראייה ביום טוב כלל, ולבית הלל מותר, אבל אלו ואלו מודים שיש תשלומין לעולת הראיה בכל ימות החג. ועל כן תמהו המפרשים ונלאו לדעת, על מה יצא קצפו של הרמב"ם שכתב שאם לא הביא ביום ראשון, ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה, ולא הניח לדברי המשנה הערוכה (חגיגה פ"א מ"ו) 'מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג, חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג', שיש תשלומין לקרבנות שלא הוקרבו ביום הראשון.

ולכן יש שהגיהו וביארו (סמ"ג לאוין שס; לחם משנה ברמב"ם שם), בדבריו, שמה שאמר 'ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה', כוונתו, אם לא הביא כלל גם בימי התשלומין, אך אם אכן נאנס ולא הביאם ביום הראשון אבל הקריבם בימי התשלומין אין לו מזכרת עון. ואחרים אומרים (טורי אבן חגיגה ב, א ד"ה לאתויי), ש'צווי דינים' נשנו בענין ראייה, הראשון הוא המושג הנקרא בגמרא (חגיגה ז, א) 'ראיית פנים בעזרה', שכל איש ישראל מחויב להיראות בעזרה

ביום טוב ראשון^ט, ומי שביטל מצוה זו ולא נראה לפני ה' ביום הראשון, אין לו תשלומין בשאר ימי ההרגל, וזה שכתב הרמב"ם בדקדוק לשונו 'הראייה האמורה בתורה - היא, שְׁיִרְאָה פָּנִי בַעֲזָרָה בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חָג'. ומלבד זאת יש דין שני של חיוב 'ראיית פנים בקרבן' - להקריב קרבן בראייתו בעזרה לפני ה', שעל זה אמרו שמי שלא הביא קרבן בשעת ראיית פנים של יום ראשון, עליו להשלים את חובתו בשאר ימות ההרגל.

ולפי זה אפשר אולי לפרש בלשון הרמב"ם 'שֶׁלֶשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה נִצְטוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל רֹגֶל מִשְׁלֹשׁ רִגְלִים', שכוונתו 'שֶׁלֶשׁ קִרְבָּנוֹת שֶׁבָּהֶם מְקִימִים מִצְוֵה עֲשֵׂה, נִצְטוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל רֹגֶל וּרְגֵל', כי מלבד מצות אלו של הקרבת קרבנות, יש מצוה נוספת בעצם הראיית פנים בעזרה ביום ראשון וכמבואר.

סמיכה ביום טוב

מחלוקת נוספת שנחלקו בית שמאי ובית הלל בענין קרבנות החג, שהייתה הראשונה מכל המחלוקות שהיו ישראל (רש"י חגיגה טז, א ד"ה יוסי מירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב), האם מותר לסמוך ולהתוודות על בהמה ביום טוב, שלדעת בית שמאי אסור משום שבות, ולבית הלל מותר ואף מצוה יש בכך (חגיגה שם).

בתלמוד ירושלמי (חגיגה שם) מסופר מעשה נפלא אודות מחלוקת זו של סמיכה ביום טוב, וכיצד נקבעה ההלכה כבית הלל שמותר לסמוך ואין בזה משום שבות, וזה לשונם: 'מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו [פירוש, עולת ראיה ביום טוב ראשון] לעזרה וסמך עליה. וְחִבְּרוּ עָלָיו תַּלְמִידֵי שְׁמַאי, הַתַּחֲחִיל [הלל הזקן] מִכְשָׁכֵשׁ בִּזְנוּבָה, אָמַר לוֹן, רְאוּ נִקִּיבָה הִיא וּשְׁלָמִים הַבָּאִתָּה [שהיא מותרת להקרבה גם לדעת בית הלל ושלא כבית שמאי שאסרו אפילו להקריב עולת ראיה ביום טוב], וְהַפְּלִיגוּ בְּדַבְרֵיהֶם וְהָלְכוּ לֵהָן. לְאַחַר יָמִים גְּבֵרָה יָדָן שֶׁל בֵּית שְׁמַאי וּבִקְשׁוּ לִקְבֹּעַ הַלֵּכָה כַּדְּבָרִיהֶן, וְהָיָה שֶׁם בְּבֹא בֶן בּוֹטֵי מִתְּלִמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי - יוֹדֵעַ שֶׁהִלְכָה כַּבֵּית הַלֵּל, פָּעַם אַחַת נִכְנַס לְעֹזָרָה וּמָצָא אוֹתָהּ שׁוֹמֵמָה, אָמַר, יִשְׁמוּ בְּתִיָּהֶן שֶׁל אֱלֹהִים שֶׁיִּשְׁמְנוּ בֵּית אֱלֹהֵינוּ, מֵהָ עֲשֵׂה, שֶׁלַּח וְהִבֵּיָה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים צֹאן מִצָּאן קֹדֶר, וּבִיקְרוּ מִמוֹמִין וְהַעֲמִידוּן בְּהַר הַבַּיִת, אָמַר לֵהוֹן, שְׁמַעוּנִי, אַחֲרֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֹּל מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה יִבְיָא עוֹלוֹת, יִבְיָא וְיִסְמוֹךְ, יִבְיָא שְׁלָמִים, יִבְיָא וְיִסְמוֹךְ, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִקְבְּעָה הַלֵּכָה כַּבֵּית הַלֵּל וְלֹא אָמַר אָדָם דְּבַר'.

ט. וראה גם בירושלמי (חגיגה פ"א ה"א): 'בעזרה היו מראים פנים'. ומזה, שב' מצות הם: א. מצות ראיית פנים. ב. ראיית קרבן.

דיני ועניני קרבן חגיגה

מהות הקרבן והגדרתו

מלבד עולת הראיה, נצטוונו להביא קרבן נוסף הקרוי בשם 'שלמי חגיגה', כמו שנאמר בפסוקי חג השבועות (דברים טז, טו) 'שבעת ימים תחוג לה' אלהיך במקום אשר יבחר', והא לנו שוב לשונו הזהב של הרמב"ם: '**החגיגה האמורה בתורה היא, שיקריב שלמים ביום טוב הראשון של חג בבואו להראות**'. ובחגיגה אי אפשר להביא קרבן מן העוף גם לדעות המתירים בעולת ראיה, כי '**הדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה**'.^א ועוד, שכתבה התורה מפורש 'ולא ילין חלב חגי עד בוקר' (שמות כג, יח), שלקרבן חגיגה צריך להיות 'חלב' שאסור להלינו עד בוקר, ולעוף אין חלב שהוצרכה התורה להזהיר על כך (חגיגה ז, א וברש"י שם ד"ה מה חגיגה).

ומהות כוונת קרבן זה, שרצה ה' שנשמח עמו כביכול ונשמח באלוקותו בנו, כמו שכתוב (דברים טז, טו) 'תחוג לה' אלהיך', שחגיגת הרגל צריכה להיות יחד עם 'ה' אלהיך'.

באה מן החולין או גם מן המעשר

דין נוסף השייך בקרבן החגיגה, הוא חובת הבאתו מן החולין, לפי שנאמר בו (דברים טז, י) 'ועשית חג שבעות לה' אלהיך מסת נדבת ידך אשר תתן, ו'מסת' פירושו 'מס' ותשלום (חגיגה ח, א), לומר, שאת קרבן '**חג** שבועות' - קרבן החגיגה, רוצה ה' שביאו מ'מס', ולפיכך החגיגה צריכה להיות מכסף חולין או שחלק קטן ממנה יהיה מכספי חולין, ולא שיהיה כולו מדמי הקדש ומכסף מעשר (שם), בשונה מבשלמי שמחה שיכול להיות כולו מן המעשר (שם).

י. ובטעם מצוה זו כתב ב'ספר החינוך' (מצוה פח): 'ומענין החגיגה הוא, שנעלה שם בקרבן ונקריבהו שלמים לכבוד החג וכו'. לפי שאינו בדין לבוא בידים ריקניות לפני המקום ברוך הוא, ואף על פי שהאמת כי אינו צריך דבר מידינו, כמו שכתוב (תהלים ג, יב) 'אם ארעב לא אומר לך', אף על פי כן בדמיון מחשבתנו אנחנו רואין כאלו נעמוד לפניו, והאמת שהנפשות קרובות אל הטוב במקום ההוא יותר משאר מקומות, ואור פני מלך נוגה עליהם שם, ועל כן ראוי לנו לעשות מעשה הקרבן בעת ההיא, כי בפעולת הקרבן נתכן לקבלת הטובה ותתעלה נפשותינו מעלה מעלה'.

יא. וזה לשון הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות פ"א ה"א): '**השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר מזכרים ומנקבות מן הגדולים ומן הקטנים, ואין העוף בא שלמים**'.

‘ושתי מצוות אלו שהן הראייה והחגיגה, אין הנשים חייבות בהן’, לפי שהם מצות הבאות מחמת הרגל, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות (קידושין לד, א).

דיני ועניני קרבן שלמי שמחה

חובת הקרבן

הקרבן השלישי האמור ברגלים הוא ‘שלמי שמחה’, שהורנו להקריב קרבן לה’ ולאכול בשר בהמה^י שמשמח בטבעו את לב האדם כמו שכתוב (דברים כז, ז) ‘וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה’ אלהיך^י, כדי לקיים את מצות ‘ושמחת בחגך^י’ (שם טז, יד), וכלשון הרמב”ם: **‘והשמחה האמורה ברגלים היא, שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים ‘שלמי שמחת חגיגה’ שנאמר ‘וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה’ אלהיך’.**

וכיון שהמכוון בקרבן זה הוא שיהיה לאדם בשר לרוב, מי שיש בידו די בשר ממה שהקריב בשלמי חגיגה, אין עליו חיוב להקריב קרבן נוסף שיוכל לשמוח בבשר, כי כאמור כל מטרת קרבן הוא שיהיה על שולחנו בשר לשובעו ויחוג את הרגל בשמחה ובטוב לבב, ואם יש לו בשר מקרבנות אחרים, שוב אין לו צורך להביא בהמה מיוחדת עבור כך. ומהאי טעמא יישראל יוצאין ידי חובתן, בנדרים ונדבות, ובמעשר בהמה, והכהנים בחטאת ואשם ובבכור ובחזה ושוק^י (חגיגה ח, א) – והם אינם צריכים להביא בהמה מן החולין לשלמי שמחה, כי כמו שביארנו, מטרת קרבן זה הוא רק שיהיה לאדם בשר ויוכל לשמוח, ואם יש

יב. ולא עוף שאינו משמח, וכפי שדרשו בגמרא (חגיגה ח, א): ‘יכול אף בעופות ובמנחות, תלמוד לומר ‘ושמחת בחגך’ (דברים טז, יד), מי שחגיגה [לשון ‘בחגך’] באה מהם, יצאו אלו שאין חגיגה באה מהם. רב אשי אמר, מ’ושמחת’ נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה’.

יג. וראה ב’כסף משנה’ שם (ד”ה והשמחה): ‘פסוק זה אינו כתוב בחג אלא על גבי הר עיבל בפרשת כי תבוא, ולא כתבו רבינו אלא ללמוד משם דסתם שמחה הוי בזביחת שלמים ומינה דושמחת בחגך היינו בזביחת שלמים’ וכו’.

יד. וזה לשון החינוך בשורשי מצוה זו (מצוה תפח): ‘לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים, כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה, ורצה האל לזכותנו אנחנו עמו וצאן מרעיתו, וצוינו לעשות השמחה לשמו, למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים, לזכור בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם, צוינו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אלי. וימצא לנו תרופה גדולה בהיות שובע השמחות לשמו ולזכרו, כי המחשבה הזאת, תהיה לנו גדר לבל נצא מדרך הישר יותר מדאי’.

לו ממקום אחר, אין צריך להביא קרבן מיוחד לשם שמחה, אולם ב'חזון איש' (אורח חיים סי' קכט ס"ק ג) רצה לומר דבר חידוש, שכל ההיתר לצאת ידי שמחה בנדרים ונדבות שהתחייב עליהם מכבר, אינו אלא למי שדחוק בממונו, אך אם הוא עשיר וברכו ה', עליו להביא בהמה מיוחדת מן החולין, עיין שם ראיותיו.

חייב נשים במצות שמחה

אף שהרמב"ם פותח ואומר 'שלוש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים', וכולל עמם יחד את הבאת 'שלמי שמחה', אין ה'שמחה' מצות עשה שהזמן גרמא כמו הראיה והחגיגה שהם מצות שבאו מחמת הרגל, אלא מצוה שמסבירה כיצד שמחים ברגלים^{טו}, וכיון שגם נשים חייבות בשמירת יום טוב, איתנייהו גם בכבוד היום טוב ועליהם לשמוח בו, וכדאמרין בגמרא (קידושין לד, א) **'הרי מצוה, שמחה, הקהל, דמצות עשה שהזמן גרמא, ונשים חייבות'**. וזה שרבתה התורה שני פעמים 'ושמחת אתה וביתך' (דברים יד, כו), 'ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך' (שם טז, יד) ללמדנו שנשים חייבות בשמחה אף על פי שנוהגת רק מזמן לזמן (רש"י חגיגה ו, ב ד"ה השמחה).

אלא שנחלקו הראשונים בהגדרת האי דינא, מה משמעות הדבר שנשים חייבות בשמחה, יש מרבתינו שאומרים (ריטב"א קידושין לד, ב ד"ה ומהדרין) שהאשה עצמה חייבת בשמחה אלא שהדרך שמקיימת זאת הוא על ידי בעלה, היינו שהוא מקריב את קרבנה, וזה שאמרו בגמרא (חגיגה ו, א) שיתכן מציאות של קטן שהגיע לירושלים אך אינו יכול לעלות עם אביו להר הבית ופטור מחובת ראיה, כי 'עד הכא [פירוש עד לעיר ירושלים] **דמיחייבא אימיה בשמחה** - אייתיתיה אימיה. מכאן ואילך, אם יכול לעלות ולאחוז בידו של אביו מירושלים להר הבית - חייב, ואי לא - פטור'. הרי לנו שנשים חייבות לטרוח ולעלות לירושלים כדי לקיים מצות שמחה, וכדעה זו פוסק הרמב"ם הכא. ויש החולקים וסוברים (רש"י קידושין שם ד"ה בעלה; מאירי שם ד"ה אשה) וביניהם הראב"ד כאן החולק על הרמב"ם^{טז}, שמלשון הגמרא בקידושין שם 'אשה בעלה משמחה' משמע, שהאשה מצד עצמה פטורה לגמרי ממצות שמחה, והחוב מוטל על בעלה שצריך לְשַׁמְחָה ברגל, והאשה לכשעצמה, אינה צריכה להביא קרבן וכדו' לחיוב שמחה (מהר"י קורקוס על הרמב"ם כאן).

טו. וראה עוד ברש"י (חגיגה ו, ב ד"ה השמחה וד"ה מה): 'השמחה נוהגת בנשים' - דכתיב (דברים יד, כו) 'ושמחת אתה וביתך'. 'מה שאין כן בשתיקה' - דמצות עשה שהזמן גרמא הן, והכתוב לא ריבה אותן.

טז. כן כתב מפורש בהקדמת שו"ת רבי עקיבא אייגר (ד"ה עוד אחת), עיין שם אריכות דבריו כי נעמו.

עתה שאין בית המקדש קיים, ואי אפשר לקיים 'זבחחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך', מצות שמחה לא בטלה, ויש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא בייך' (רמב"ם הל' יום טוב פ"ו ה"ז-י"ח).

המקור בתורה לג' הקרבנות ראייה חגיגה ושמחה בכל הרגלים

ג' הקרבנות הללו שחייבים להביאם בכל רגל ורגל, לא נכתבו בתורה כאחת בכל אחד מג' הרגלים, אלא מקצתם ברגל אחד ומקצתם ברגל אחר, אך כולם למדים זה מזה, שכשם שבחג אחד נאמר שחייבים להביא קרבן חגיגה, כן ביתר הרגלים חייבים בה, וכמו שחובה לשמוח בחג פלוני, כך בשאר הרגלים צריכים להקריב שלמי שמחה, וכפי שיבואר להלן:

מקור קרבן עולת ראייה - מפורש מהנאמר באופן כללי לגבי מצות עליה לרגל פעמים רבות בתורה, וביניהם בפרשת ראה (דברים טז, טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם'.

קרבן חגיגה - נלמד ממה שכתוב בחג הסוכות 'שבעת ימים תחוג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' (שם פסוק טו) ו'וחגותם אותו חג לה' (ויקרא כג, מא). וכן מהנאמר בחג הפסח 'וחגותם אותו חג לה' (שמות יב, יד).

חיוב 'שלמי שמחה' מקורו מהנאמר בחג השבועות 'ועשית חג שבועות לה' אלהיך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלהיך, ושמחת לפני ה' אלהיך' (דברים טז, י-יא), וכן מהכתוב בחג הסוכות 'חג הסוכות תעשה לך וכו' ושמחת בחגך' (שם פסוקים יג-יד), וחג הפסח שלא נזכר בו בפירוש מצות השמחה, נלמד מזה שנאמר בשבועות 'וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החוקים האלה' (דברים טז, יב), 'לומר שכל שנהגים בעצרת, נוהגים בפסח ובחג' (לשון הספרי פרשת ראה פיסקא קט"ז) שבו יצאנו ממצרים.

יז. וזה ביאורו כפי שכתב שם המלבי"ם על אתר: 'וזכרת כי עבד היית במצרים' - זכירת העבדות עיקרו על פסח, ובא ללמד ששמחה נוהג [גם] בפסח, כי שמחה לא כתיבא רק בשבועות וסוכות. וראה ביראים (ס' קנז) שזה לשונו: 'שמחה בחג המצות וראש השנה לא כתיב, מנלן, מהיקש דרבי

מצות חינוך בקטן בחולה עתה

בפרק הבא של הלכות חגיגה (פרק ב) מאריך הרמב"ם בדיני החייבים והפטורים לעלות לרגל, ומביא (הלכה ג) ש'כל קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אביו חייב להעלותו ולהראות בו, כדי לחנכו במצות שנאמר (שמות כג, יז) 'יראה כל זכורך'. וכשיטת בית הלל במשנה ששיעור הקטן שמחויב בחינוך הוא כשיכול להלך ברגליו מירושלים להר הבית. אך 'אם היה הקטן חגר או סומא או חרש אפילו באחת [מהם], אינו חייב לחנכו, אף על פי שהוא ראוי לרפואה, שאילו היה גדול והוא כך, היה פטור'. ומקור דבריו אלו הם ממסקנת דברי אביו בגמרא (חגיגה ו, א), עיין שם.

ויש להבין סברא זו, דכל ענין חינוך הוא להרגיל את הקטן לעשות פעולות ומצות כשהוא אינו מחויב עדיין במצות, כדי שכשיגדל ויהיה בר חיובא, כבר ידע על בוריו את המעשה אשר יעשה ולא יכשל בדבר הלכה¹. ומשכך הם הדברים יש להבין, מדוע אם הקטן נפל ברחוב ועליו ללכת לזמן קצוב עם קב עד שרגלו תשוב אך הוא עתיד להירפא וכמו שכתב הרמב"ם 'אף על פי שהוא ראוי לרפואה', דינו שפטור מלעלות לרגל משום חינוך, כי אם היה גדול במצב העכשווי היה פטור מלעלות לרגל, והרי הוא לא הוא עתיד להיות בר חיובא כשיהיה גדול, ומנין יתחנך לעלות לרגל אם לא עלה בקטנותו. , ומה לנו שעכשיו הוא פטור.

וכמו כן אפשר לעיין על דרך יגדיל תורה ויאדיר, מה דינו של קטן שיכול לעלות עתה לירושלים, אך יש לו חולי ההולך ומחמיר שכשיגדל הוא יהיה פטור ללא ספק, שאם מסתכלים רק לפי מה שהוא עתה, הרי שהוא חייב

יונה בשבועות פרק א (י, א) 'אלה תעשו לה' במועדיכם' (במדבר כט, לט), אמר רבי יונה, הוקשו כל המועדות זה לזה.

ועיין עוד ב'טורי אבן' (חגיגה ו, ב ד"ה ושמחה) שהביא שני מקורות נוספים לשאלת חיוב השמחה בחג הפסח: א. גזירה שוה ט"ו ט"ו מחג הסוכות (סוכה כז, א), מה בסוכות חייבים בשמחה, כן גם בפסח צריכים לשמוח ולהביא שלמי שמחה. ב. מכך שחובת השמחה הוקשה לחובת החגיגה כמו שכתוב (דברים טז, יד) 'ושמחת בחגך', וללמוד באה, שכל רגל החייב בחגיגה חייב גם בשמחה.

ית. וראה באגרות משה (חלק ג סי' צד ד"ה ועצם הראיה) שהרחיב בענין זה, והסתפק מהי הגדרת מצות חינוך, האם חובת האב שעכשיו בעודו קטן יעשה בנו מצות כתיקון חכמינו אף אם לא יוכל לעשות זאת לכשיגדל, או כסברא שלמד כאן רבינו זי"ע בפשטות, שחינוך עניינו ללמדו כיצד יש לעשות כשיהיה גדול, ולכן אם כשיהיה בר חיובא הוא יהיה פטור ממצוה זו, אזי אין עליו כלל מצות חינוך, עיין שם.

לעלות לרגל משום חינוך, וקמה השאלה וגם נצבה מה שייך אצלו חינוך, כי כשיגדל הוא יהיה פטור. ודברי הגמרא כפי שהובאו להלכה בגמרא הינם פלא גדול בגדרי מצות חינוך הטעון ביאור ובירור.

מדוע עושים יום טוב שני של גלויות בחג השבועות

הקדמונים מתקשים (ראה מגן אברהם סי' תצד ס"ק א; באר היטב שם בשם חידושי אגדות למהרש"א עבודה זרה ג, ב ד"ה יום; שו"ת חכם צבי החדשות סי' י), דמאחר וקביעות חג השבועות אינה תלויה בתאריך בחודש, אלא ביום החמישים לספירת העומר וכמו שנאמר (ויקרא כג, טו-יז) 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם', מדוע עושים בחוץ לארץ שני ימים טובים של שבועות כביתר מועדי השנה, והרי אין בו שום ספיקא דיומא וענין עם תאריך החודש¹ (ביצה ד, ב) אלא ביום החמישים שבו אין לנו ספק וחשש.

ובבי מדרשא מבדרן דברי רבינו הרמ"ע מפאנו זי"ע בספרו 'עשרה מאמרות' (מאמר חיקור הדין ח"ב פט"ו) שהובאו ב'מגן אברהם' (סי' תצד ס"ק א) שפירש הענין על דרך אומרים ז"ל (שבת פז, א), שבתחילה רצה ה' ליתן את התורה בו' סיון, ובא משה רבנו ובכח תורה דיליה - תורה שבעל פה, הוסיף יום אחד מדעתו, והסכימה דעתו של הקב"ה ונתן את התורה רק למחרת בז' סיון להראות את תוקף החזק שיש לתורה שבעל פה. ולזכר זה בארץ ישראל עושים את יום ו' סיון לשמחה וששון ויום טוב, כי בו רצה ה' לתת את התורה לישראל, והיא בחינת נתינת התורה שבכתב, ובחוץ לארץ מוסיפים ועושים יום טוב גם למחרתו, להראות את גודל חשיבות התורה שבעל פה, שבסופו של דבר ניתנה התורה אז ולא בו' כפי שנאמר בתורה שבכתב².

יט. וברמב"ם (הל' קידוש החודש פ"ג ה"ב), יישב שאלה זו בתוך תיבותיו המדוקדקות שכתב שלא רצו לחלק בין הרגלים שלא להחליש את כח יום טוב שני, וזה לשונו: 'יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי, ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד, שהרי הגיעו אליהן שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש חודש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין, וכדי שלא לחלוק במועדות, התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם עושין שני ימים, אפילו יום טוב של עצרת'. וכן כתב הריטב"א (ראש השנה יח, א ד"ה גרסינן).

כ. ובלשונו הנאדרה: 'כיון שמתן תורה היה בחוץ לארץ, ה' חפץ למען צדקו ליתן חלקנו בתורתו,

ומרן ה'חתם סופר' זי"ע (ביצה ד, ב ד"ה אתמר; שו"ת או"ח סי' קמה) כתב: **'אבל נראה לי, כי ירחיב ה' גבולנו במהרה בימינו, ואז גם כל הנסים והאיים שבים הגדול שכנגד ארץ ישראל עד קצה המערב ים אוקיינוס הכל שייך לארץ ישראל וכו', ואם כן באלו נסים שבים, אפילו על ידי משיאים משואות אי אפשר להודיע, ועם כן יעשו ב' ימים טובים של גאולתנו ולא של גליות'.**

ומזה הוא בא ומיישב את השאלה שעמדנו עליה, למה נוהגים לעשות יום טוב שני של שבועות שהוא יום נ"א לספירת העומר, ודוחה ודוחק את תירוצי הרמ"ע מפאנו שבא לרמוז על יום טוב שני של גלויות שבו ניתנה תורה באמת, כי **'חלילה לרמוז בשעת שמחת לבו** (שיר השירים ג, יא) - **מתן תורה** (תענית פ"ד מ"ח) **יום טוב ב' של גליות, ובו ביום נעשו חירות מאומות העולם** (שמות רבה מא, ז) **וגלות מאן דכר שמיא, אלא על כרחך ביום טוב של גאולה אחרונה רמוז לנו, אשרי המחכה ויגיע'** (דניאל יב, יב).

ומה נאים דבריו אלו, בהקדם מה שביאר במקום אחר (דרשות חלק ב רעב, ד) שגם לעתיד **'לא יעקרו ב' ימים טובים של גליות ממקומם כלל וכלל, כי זה יהיה לזכר שהיינו בגלות והעלנו ה' ופדה נפשינו מכל צרה'**. דלעתיד יוודע לעין כל הקשר הפנימי והאהבה של ישראל אל ה' מגו גלותא, ששמרו מכל משמר ועשו יום טוב שני מספיקא דיומא ומחמת מנהג אבותיהם בידיהם (ביצה ד, ב) רק כי חשקו ובקשו להיות עמו ית' עוד יום אחד בצוותא, ולכן יתן לנו ה' שכר כערכנו, שנזכה לעוד יום נוסף של יום טוב בכל חג ומועד אך לא מתוך כובד גלות וצער, אלא בגדלות המוחין והרחבה, ויגידו באיים צדקת ה' ומשפטיו עם ישראל, שמראה להם פנים שוחקות ומוסיף להם ימים טובים, כשכר על זה שבפנימיות לבם השתוקקו לה' גם מגו חשוכא.

חומר הזלזול בקדושת יום טוב שני

נדמה כי בזאת נפתח חרך דק להבין את חומר האיסור של בני ארץ ישראל לעשות מלאכה בחו"ל ביום טוב שני ואפילו בצנעה, ועל המנהג הנכבד ללבוש בגדי שבת מתוקנים וליחם את יום אסרו חג כנהוג בארץ ישראל, כי זה עתה הורנו לדעת עד כמה יום טוב שני של גלויות מוציא כאור את פנימיותנו ורגשות לבבנו להיות עם ה' עוד יום אחד, ולהישמר שלא להתערב בין העמים וחוקי דתיהם, בכח תורה שבעל פה - יסוד יום טוב שני.

שכן הסכימה דעת עליון לחוג בעצמו ובכבודו ביום טוב של גלויות שהוסיף משה מדעתו כדברי רבי יוסי, כי שם ערבים עליו דברי דודים המה היוצרים עת לעשות לה' לפיכך הפרו תורתו'.

וכה הביא ב'דרכי חיים ושלוש' (אות תקכד) מנהגי ואורחות הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע, דבר המגלה טפח ומכסה טפחיים על קדושת היום: 'מאוד השביח מנהג החסידים והיראים בעיר הקודש ירושלים, שהולכים ביום טוב שני לכבוד אסרו חג ולכבוד כלל ישראל אחיהם שבגולה, במלבושי שבת ויום טוב, וגם מונעים עצמם במלאכה בפרהסיא, הגם שעל פי דינא נפסק בפוסקים להלכה שחול הוא אצלם לענין הנחת תפילין ותפילת חול, מכל מקום טוב למנוע עצמו בדברים שאין נצרך כל כך, כיון שנראה מלשון רש"י סוכה מב, ב במתניתין ד"ה החליל, ופסחים מז, א ד"ה שני ימים של ראש השנה, שאחר חורבן בית המקדש צריך גם בארץ ישראל להחזיק יום טוב של גליות, ודעת הראב"ד גם כן בשיטה זו, ונמצא בזהר חי להגה"ק מהרי"א מקמארנא פרשת פנחס דף רל"א, אם יסכימו חכמי ארץ ישראל לעשות גם בארץ ישראל כעת שני ימים טובים כמו שאנו עושין, היה קירוב הגאולה. וסיים רבינו [הרה"ק ממונקאטש זי"ע], הגם שלדינא לא קיימא לן כן, ומי יהין לחדש דבר כזה בימינו נגד הלכות אבותינו ומנהגי רבותינו והחלטת כתבי האר"י ז"ל ומרן הבית יוסף, על כל פנים בדבר הנ"ל יפה מנהג החסידים והיראים'.

הלימוד מנישואי בועז ורות המואביה

נסיים את דברנו בלקח טוב ומוסר במילי דאגדתא, ככלל שאמרו לסיים בדברי שבח ותנחומין המתיישבים על הלב.

רבותינו הקדמונים קבעו לקרוא בחג השבועות מגילת רות (ראה מסכת סופרים פי"ד ה"ז; רמ"א סי' תצ ס"ט), שם מסופר, שרות ביקשה מבוועז שיפרוס את כנפיו עליה, ובוועז השיב לה שיש גואל קרוב ממנו וקרוב קרוב קודם, ורק אם הוא לא יתרצה לִיבְמָה, אז תעבור המצוה אליו והוא יגאלה.

מיד למחרת עלה בועז אל השער - ששם מצויים הסנהדרין, ושאל את הגואל אם רצונו לקנות יחד עם העזבונות של אלימלך ובניו גם את רות המואביה והוא סירב, ואז 'ויאמר בועז לזקנים וכל העם, עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי, וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה' (רות ד, ט-י), ונשא בפני עשרה אנשים את רות לאשה (שם פסוק ב; כתובות ז, ב), על פי פסק ההלכה שהוציאו בית דין בהאי שעתא, שמואבי אסור לבוא בקהל ולא מואבית (יבמות עו, ב).

כשנעמיק מעט במעשה זה - נראה, שכל הנוגעים בדבר: בועז, רות, ונעמי, בקשו לזרז את הנישואין שיעשו במהירות וללא עיכוב, וכמו שאמרה נעמי

לרות 'כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר היום' (רות ג, יח). ואכן **ב'חתם סופר'** (דרשות חלק ב עמוד שב עמוד ד) חישב ומצא טעם לזה, כי אותו היום היה הזמן היחידי שהיה נאיות לנישואין עיין שם. אך הפלא הגדול מזה המסביר מעט את המהירות שאחזה בבוועז לסיים הדבר תיכף ומיד, הוא מה שאמרו **בילקוט** (רות רמז תרח), שלמחרת יום החופה והנישואין, מת בוועז ורות שבה לאלמנותה, ועובד בניהם גדל בחיקה של נעמי (רות ד, טז), ולכך היה מוכרח לשאת אותה מהרה, כדי שיצא חוטר לבן ישי ולמשיח בן דוד קודם שימות.

והלימוד ממעשה זה הוא גדול, כי הגה כמבואר ידע בוועז שלאחר שיישא את רות המואביה לו לאשה הוא עומד למות כי תמו ימיו עלי אדמות, ולכן הוא מיהר את הנישואין וכילה הדבר בו ביום. ואף שהבין שבוודאי העם שבשדות לא ייאמרו שמת מפני שנשלם תפקידו בעולם, וירננו אחריו שנכשל בנישואין עם בת אל נכר, ולכן נגעה בו יד ה' שבו ביום שעבר איסור, שילם לו ה' גמולו בראשו, לא חש למה ייאמרו הבריות, והלך ביודעין לידי בזיון, כי היה ברור לו שההלכה היא 'מואבי ולא מואבית' ועליו מוטלת החובה מדין תורה לגאול את רות, וקיבל עליו את הבזיונות באהבה כדי לקיים רצון ה'.

והוא כענין המסופר על **הרב מבראדי רבי אברהם מנחם מנדל שטיינברג זצ"ל - בעל 'מחזה אברהם'** (אודותיו ועל תולדותיו תמצא בספר 'מריצי תורה מעולם החסידות' חלק ג עמודים קמו-קסה), שבימי מלחמת העולם הראשונה, הוכרח לברוח לוינה העיר הגדולה, כדי להציל את נפשו מיד שונא, וקנה שם שביתה עם עוד רבים מגדולי ישראל שברחו לשם.

באחד מן הימים לשהותו שם, חיתן אחד מחשובי הקהל את בנו, ומטבע הדברים באו רבנים ואדמו"רים רבים לפארו על ראש שמחתו, והרב מבראדי שהיה מחשובי הרבנים שם, כובד בכיבוד הגדול מכולם לסדר את הקידושין כדת משה וישראל. להפתעת הקהל כולם, כסיים הרב לסדר את הקידושין, הוא לא הניח את הכוס מידו אלא המשיך ובירך את כל הברכות תחת החופה מבלי להותיר שום ברכה לאחר, ויהי הדבר לפלא ולשיחת היום. לימים הסביר הרב מבראדי, ראיתי בשעת מעשה שהמחותן עומד נבוך ואינו יודע כיצד לחלק את הברכות הנותרות ולהעדיף רבנים מסוימים על פני חבריהם, ואמרתי לנפשי, מוטב שאתבזה אני ויאמרו עלי שנטלתי יותר מחלקי, משראש הקהל

כא. ואפשר שבוועז למד זאת מזקנו יהודה משבטי י-ה, שהודה ולא בוש במעשה תמר, ולא חש לבזיונו, כי ידע שמאת ה' היתה זאת, ולכן זכה שהקב"ה היה יושב ועוסק באורו של משיח שיצא מחלציו.

לא ידע את מי לכבד ויהיה טרוד ביום שמחתו. שכמו כן היה בבוועז, שנטל על עצמו את הביזיונות בשמחה וביודעין, ולא חת לעשות מה שראוי לעשות על פי תורה גם אם הדבר אינו לפי כבודו, וראו מה עלה לו בסופו, שזכה שממנו יצאה שושלת בית דוד.

והוא לימוד גדול עבורנו, דפעמים ניצב אדם לפני מצוה או הנהגה טובה שעליו לעשות, אבל היא בזויה ואינה מכובדת בעיני הבריות, ונופל לידי רפיון לפי שאינו רוצה לבוא לידי בזיון, אך בועז שנוטריקון שמו הוא בו עז (זהר הקדוש כי תצא רפ, ב ברע"מ) מלמדינו, שלא לשות לב לזה ולעשות את הנדרש מאיתנו על פי תורה בעוז ותעצומות, כי בסופו של דבר יראה, ששכרו הרבה מאד על פי פועלו, ואדרבה לפום צערא אגרא (אבות פ"ה מכ"ג).

ברוך אתה ה' נותן התורה

שמחת חג השבועות הפנימית, הדביקות בנותן התורה

חג השבועות על שום מה

בכל מועדי ה', בחג המצות ובחג הסוכות ואפילו בראש השנה ויום הכיפורים, מְפַרֶשֶׁת התורה על שום מה נתקנו ולמה צריכים לשומרם כ'מקרא קודש' מדור דור עד היום הזה, פסח וסוכות - זכר ליציאת מצרים (שמות יב, יז; ויקרא כג, מב-מג), שנזכר שהשי"ת פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה^א, ראש השנה - לפי שהוא יום תרועה (במדבר כט, א), וביום הכיפורים - 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם' (ויקרא טז, ל).

שונה מכל האמור הוא טעמו של חג השבועות, שאף על פי שנתנה תורה סיבה לחגיגת הרגל שייום הביכורים הוא' (במדבר כח, כו) ומקריבים בו שני הלחם (ויקרא כג, יז), קשה ובלתי מובן, מאי טעמא צריכים לשומרו ולעשותו חג לדורות עולם מחמת כן, ומאי שנא מיום ט"ז ניסן שאף על פי שגם בו הקריבו קרבן פעם אחת בשנה הנקרא 'מנחת העומר' (שם פסוק יא), לא נעשה אותו היום רגל בפני עצמו האסור בעשיית מלאכה. ויותר מזה קשה, שאם אכן סיבת הבאת הקרבנות והעלאת הביכורים היא סיבת שמחת היום, עתה בזמננו שאין אנחנו יכולים לעלות לירושלים ולהקריב שם קרבנות, ולהשלים בכך את רצון ה' לשמוח ביום זה בהנפת שתי הלחם והבאת ביכורים, יש להבין לשמחה מה זו עושה, ומדוע צריכים לשומרו כשסיבת החג בטלה ואינה קיימת, וכלשונו של ה'בית יצחק' (שו"ת חלק י"ד סי' קמג אות ב): 'כיון דספירת העומר בזמן הזה דרבנן לרוב הפוסקים וכו', מנא לן דחג העצרת מדאורייתא, כיון דהתורה תלתא בכל מקום החג בספירת העומר ובהקרבת בכורים^ב.

א. וראה לדברי רש"י על הכתוב (תהלים קיא, ד) 'זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה', שטעם הדבר שקבע ה' לעשות זכר לנפלאותיו ולחוג ימים טובים הם כדי שיזכרו שחנון ורחום ה' ובלשונו: "זכר עשה" - קבע לישראל שבתות ומועדים ומצות שנאמרו בהם 'וזכרת כי היית במצרים' (דברים טו, טז) לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחפץ להצדיקם.

ב. הרחבה נוספת בנידון זה ראה בשיעור ידיעות 'ספירת העומר זכר למקדש' שיו"ל בפסח השתא.

שמחת חג השבועות מצד נתינת התורה, והקושי לומר כן

והנה, בפי כל שגור, ששמחת חג השבועות וסיבת היותה יום טוב, אינה מחמת הביכורים ושתי הלחם אלא לזכרון ולאות שקיבלנו בהאי יומא את התורה, וכיון שכך עלינו לשמוח ולהעלות על נס את זמן מתן תורתנו בכל שנה ושנה.

ואף שהגידו כך מקצת מרבתינו^ג, ענין זה דחוק מכמה דחיות: הראשון כי כנתבאר במאמר הקודם (ושם נעלה ונראה), שזמן חג השבועות וקביעותו אינם תלויים ביום קבלת תורה, אלא ביום החמישים לספירת העומר, וכמו שנאמר (שם פסוקים טו-יז) 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם', ומהאי טעמא לא הוצרכו לשלוח שלוחים ולהודיע לבני בבל מתי נקבע חודש סיון ואימתי חל חג השבועות, כי כל בני הגולה ספרו חמישים יום ממחרת הפסח, וחגו אז את חג השבועות אף אם היה חל בה' בחודש או ב' או ב' (ראש השנה ו, ב), שאין התאריך בחודש קובע אלא יום החמישים^ד. ושנית יוקשה, דלאחר שהוקבעה הלכה שקבלת התורה היתה ב' סיון (מגן אברהם סי' תצד ס"ק א), הרי שחג השבועות שחל להיות לפי חשבוננו תמיד ביום ו' סיון, אינו ביום קבלת התורה כלל^ה. והיותר מכל קשה, שאם אכן סיבת היום טוב היא לשם ולזכר שקיבלנו אז את התורה

ג. ראה בהערות להלן הרחבה בענין זה.

ד. וזה לשון ה'שולחן ערוך הרב' (סי' תצד ס"א): 'ביום חמישים לספירת העומר - הוא חג השבועות הנקרא עצרת בלשון חכמים, שנאמר (ויקרא כג, טו-כא) 'תספרו חמישים יום והקרבתם וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש' וגו'. ולפי חשבון קביעות החדשים המסודר בידינו, שחודש ניסן הוא מלא לעולם, וחודש אייר הוא חסר, לעולם יהיה חג זה בששה בסיון, שהרי ימי הספירה מתחילין מט"ז בניסן, אם כן ט"ו יום שמת"ז עד סוף החודש, וכ"ט יום של אייר וששה ימים בסיון הם חמישים יום, לפיכך אנו אומרים בשבועות 'זמן מתן תורתנו' שבששה בסיון נתנה התורה לישראל. אבל בזמן שהיו מקדשין החדשים על פי הראיה, היה אפשר להיות גם חודש ניסן חסר, והיה חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בשבעה בסיון, ואם היה גם חודש אייר מלא, היה חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בחמשה בסיון, **אף שאינו ביום מתן תורה אין בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מתן תורה, ולא בכמה ימים לחודש, רק בחמישים לעומר**, אלא שלפי חשבון המסודר בידינו לעולם יהיה יום חמישים לעומר בששה בסיון שהוא יום מתן תורה'.

ה. וראה ב'מגן אברהם' וב'פרי חדש' (סי' תצד) שחידשו, שלכן אומרים בתפלה 'זמן מתן תורתנו' ולא 'יום מתן תורתנו', כי באמת התורה נתנה ב' יום ו' סיון הוא רק הזמן שבו היה ראוי למתן תורתנו. ועיין עוד בענין זה ב'שו"ת הריב"ש' (סי' צו), ובצל"ח (פסחים סח, ב ד"ה הכל מודים).

מורשה, למה לא התפרש דבר זה בתורה, וכלל לא נאמר שיש קשר בין שמחת המועד ליום שניתנה בו תורה.

ומכל מקום למרות התמיהות הרבות שהצבנו, וודאי וללא ספק יש קשר של קיימא בין יום מתן תורתנו לחג השבועות, כי לא בכדי קבעו רבותינו לקרוא בקריאת היום בבית הכנסת את מעמד הר סיני (מגילה לא, א וראה בטורי אבן שם ד"ה והאידינא), ולהזכיר בתפלה 'את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו', 'ונוהגין לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת והבתים, זכר לשמחת מתן תורה' (לשון הרמ"א שו"ע סי' תצד ס"ג). וכה הם דברי הכהן הגדול מלובלין זי"ע (מחשבת חרוץ אות כא) הכותב ברורות: **'ענין השבועות, עיקרו בעבור שהוא זמן מתן תורה, כמו שיסדו אנשי כנסת הגדולה בנוסח התפילה וכו'.** וליכא דפליג עלה שזהו קדושת החג, שכל חג נקבע על איזה ענין שנעשה לנו בו'. ומשכך הם הדברים ששמחת היום היא התורה שניתנה בו, עלינו להבין ולהאיר, מדוע כיסתה התורה את ענין זה, והניחה דגש ששמחת היום ומהותו הם הביכורים

ו. ומפאת שאלה זו, נטו רבים (רמב"ן דרשה לראש השנה; עקידת יצחק שער טז) לומר ששמחת החג אינה תלויה בשמחת קבלת התורה אלא לשמחת הבאת הביכורים, ובאברבנאל כתב (ויקרא פרק כג): 'והנה לא נתנה התורה טעם לחג הזה שיהיה זכר למתן תורה, לפי שלא הוקבע החג לזכרון מתן תורתנו, כי התורה האלוהית אשר היתה בידנו והנבואה אשר היא בידנו עדים לעצמם, ואין צורך לקדש יום לזכור אותה. אבל היה טעם חג השבועות להיותו התחלת קציר חטים וכו'. ואין ספק שבינם חג השבועות ניתנה התורה, אבל לא נצטווה חג על זכירתה'.

כך כותב גם ה'כלי יקר' בפירושו (ויקרא כג, טז): 'ומה שלא נזכר בתורה בפרוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפרוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קיבלה מהר סיני, כי באמת אמרו חז"ל (עייבוני נד, ב) שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאילו היום קיבלה מהר סיני ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו חז"ל (ספרי פרשת ואתחנן ו' ו) שיהיו דברי תורה חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום'. וכן הוא דעת הריב"ש (ש"ת סי' צו) וה'חק יעקב' (סי' תצד ס"א). ועיין מהרש"א (חידושי אגדות ע"ז ג. ד"ה ביום השישי).

מאיך החינוך (מצוה שו) ועוד מציינים בבירור, שעיקרו של יום נתקן לזכר מתן תורה. ועיין עוד ריטב"א (שבת פז, ב ד"ה א"ל), צל"ח (פסחים סח, ב ד"ה הכל מודין), שו"ע הרב (סי' תצד ס"א), וב'שו"ת עונג יום טוב' (סי' מב ד"ה ונראה מושם).

והקרבת שִׁקְרָבוּ בּוֹ עִם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וּמָה שִׁיכּוֹת הַקֶּרְבָּנוֹת לִגְבֹּן, שֶׁבַעֲוֹנוֹתֵינוּ חָרַב הַבֵּית וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת לְרִיחַ נִיחּוּחַ אֲשֶׁה לָהּ - וְכַמְבֹּאֵר לְעִיל בְּשִׁאלָתָנוּ.

שִׁמְחַת הַדְּבִיקוֹת בְּנוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא בַקְּבֻלַּת הַתּוֹרָה

וְהַעֲנִין נִרְאָה, דֹּאף אֲמָנָם שֶׁשִּׁמְחַת חַג הַשְּׁבֻעוֹת סוֹבֶבֶת וְהוֹלֶכֶת עַל שִׁקְבִּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכִפִּי שֶׁקֶבַע הַכֶּהֵן הַגָּדוֹל מְלוּבְלִין זִ"ע, אֵין שִׁמְחָתָנוּ עַל עֲצָם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה שִׁישׁ בֵּה חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים דִּינִים וּמִצְוֹת לְדַעַת אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֹׂן וְכִיצַד לְהַתְנַהֵּג, שֶׁכֵּן סִפְרֵי חֻקִּים וְהַנְהָגוֹת הִיוּ מֵאִזּוֹ וּמִקֶּדֶם וְגַם קוֹדֶם שְׁנִיתָנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְלִהְבְּדִיל אֶלֶף אֶלֶף הַבְּדִלוֹת לְכָל אֹמָה וְלִשְׁוֹן יֵשׁ הַנְּהָגוֹת הַמְדִּינָה וְחֻקִּים יִשְׂרָאֵל וְגַם אֹמֹת הָעוֹלָם מִצְוִיִּם לְהַעֲמִיד בְּתֵי דִינִים וְלִשְׁפּוֹט לְפִי חֹק וּמִשְׁפָּט (סִנְהֶדְרִין נו, א), וּמַעֲלַת הַתּוֹרָה וּשִׁמְחָתָנוּ עִמָּה בְּיוֹם זֶה הוּא מִפְּנֵי 'נוֹתֵן הַתּוֹרָה' דִּיקָא, שֶׁעַל יְדֵי הָעֶסֶק בַּתּוֹרָה וּבִקְיוֹם מִצְוֹתֶיהָ, יְכוּל גַּם אָדָם הַחוֹרֵשׁ בְּשִׁדָּה וְזוֹרֵעַ זֶרַע, לְשִׁיר פָּאָה וְלִהְיוֹתִיר אֶת הַלֶּקֶט וְהַשְׁכָּחָה בְּשִׁדָּהּ וְלִהְתַּקְרֵב עַל יָדָם לְהַשִּׁי"ת, וְלִהְיוֹתִיד קְדוּשָׁה מַעֲלָמָה עֵילָאָה לְעַלְמָא תַּתְּתָא, שֶׁהוּא דְּבַר שְׁאֵין לְמַעֲלָה הֵימָנוּ, וְאֵין שִׁמְחָתָנוּ עַל דִּינֵי הַתּוֹרָה גְּרִידָא, אֲלֵא עַל הַדְּבִיקוֹת בֵּה' שִׁזְכִּינוּ בְּנִיתֵי הַתּוֹרָה, וְכַדְּבָרֵי הַב"ח (ס"י מו ס"ב) הַנּוֹדְעִים: 'דְּכּוֹנָתוֹ יִתְבָּרַךְ מַעֲלָם הִיתָה, שְׁנֵהִיָּה עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כְּדִי שֶׁתַּעֲצֵם נִשְׁמָתָנוּ בְּעֲצֻמוֹת וְרוּחָנוֹת וְקְדוּשַׁת מְקוֹר מוֹצֵא הַתּוֹרָה, וְלִכֵּן נָתַן הַקֶּב"ה תּוֹרַת אֲמַת לְיִשְׂרָאֵל בְּמַתָּנָה שְׁלֹא תִשְׁתַּכַּח מֵאֲתָנוּ, כְּדִי שֶׁתַּדְּבֹק נִשְׁמָתָנוּ וְגוֹפִינוּ בְּרַמ"ח אֵיבָרִים וּשְׁס"ה גִּידִין, בְּרַמ"ח מִצְוֹת עֲשֶׂה וּשְׁס"ה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַתּוֹרָה, וְזֶה יִהְיֶה קִישּׁוֹר לְפַמְלִיא שֶׁל מַעֲלָה עִם פַּמְלִיא שֶׁל מִטָּה וְהִיא הַמִּשְׁכָּן אֶחָד'. וְבַהֲמִשָּׁךְ דְּבָרֵינוּ: 'וְהוּא הַמַּכּוּון בְּבִרְכַּת 'אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ', עַל אֲשֶׁר קֶרְבָּנוּ לְפָנֵי ה' סִינִי וְנָתַן לָנוּ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה - כָּלִי חֲמִדָּתוֹ שֶׁהִיא מִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּה כָּל יוֹם, כְּדִי שֶׁתַּדְּבֹק נִשְׁמָתָנוּ בְּעֲצֻמוֹת קְדוּשַׁת הַתּוֹרָה וְרוּחָנוֹתֶיהָ וְלִהְיוֹתִיד הַשְּׁכִינָה בְּקֶרְבָּנוּ'.

ז. וְהֵם הֵם הַדְּבָרִים שֶׁכָּתַב הַמַּהְרֵש"א (עֲבוּדָה זָרָה ג, א עַל תּוֹס' ד"ה יוֹם הַשִּׁישִׁי) לִיִּישֵׁב אֶת הַקּוּשִׁיָּה הַנִּזְכָּרָת, לְמָה עוֹשִׂים אֶת חַג הַשְּׁבֻעוֹת בְּיוֹם ו' סִיּוֹן וְלֹא לְמַחֲרָתוֹ ב' סִיּוֹן - יוֹם נִתְּנִית הַתּוֹרָה, כִּי יוֹם ו' סִיּוֹן הוּא ה' יוֹם אֶחָד שֶׁהוֹסִיף מֹשֶׁה רַבְּנוּ מִדְּעוֹתוֹ (שֶׁבַת פז, א) כְּדִי שִׁקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּאִימָה וּבִירָאָה (בְּרִכּוֹת כב, א), וְהִיא בְּחִינַת מָה שֶׁאֲמָרוּ (אֲבוֹת פ"ג מ"ט) 'כָּל שִׁירָאֵת חֲטָאוּ קוֹדֶמֶת לְחֲכָמָתוֹ, חֲכָמָתוֹ מִתְקַיֵּמֶת'. וְכִיוֹן שֶׁהַדְּבִיקוֹת בָּאָנָּה נִפְשֵׁי כְּתִבִּית יְהִיבִית (שֶׁבַת קה, א) - בְּאַלּוּקוֹת הַנִּמְצָאֵת בַּתּוֹרָה הִיא הָעִיקָר, לִכֵּן נִקְבַּע הַחֹג לְיוֹם ו' סִיּוֹן הַרּוּמָז לִירָאֵת שָׁמַיִם שֶׁהִיא תְּכִלִּית הַתּוֹרָה, וְלֹא לְיוֹם נִתְּנִיתָהּ בְּפִעוֹל.

בג' רגלים ובייחוד בחג השבועות, הרגישו בבית המקדש דביקות עליונה

נמצינו למדים שכל ענין חג השבועות והשמחה בה, היא על זכותנו הגדולה להיות בצוותא חדא ובדביקות עם השי"ת 'נותן התורה'. ומדאייתנו להכי נפרש, שהיסוד האמור - הדביקות בה', היא היתה נקודת היום ומהותו בעבודה שנעשתה בבית המקדש בחג השבועות, הן בהקרבת קרבנות הציבור, הבאת המוספין וחובות היום שהתורה נותנת עליהם דגש מיוחד שהם סיבת החגיגה, והן בקרבנות יחיד שהביאו בו ביום שרבים היו, כי כשנחשב נמצא, שביום זה הקריבו קרבנות בחשבון העולה על הפסחים שהקריבו בערב פסח, כי 'הכל חייבין בראיה' (חגיגה פ"א מ"א) וכמעט כל ישראל עלו לרגל לירושלים עם ג' קרבנות. ובוודאי שמחמת כך נעשה דוחק רב בשטח המצומצם של הר הבית שהיה קטן עד מאד ובוודאי ביחס לרבבות אלפי ישראל שעמדו שם הם וטפם וקרבנותיהם, 'ולא היתה קריאת הגבר [עלות השחר]', מגעת עד שהיתה העזרה מלאה מישראל (יומא פ"א מ"ח), ומכל מקום על אף על פי שעמדו שעות ארוכות בחמה להקריב את קרבנות חובותיהם, היה זה עבורם העונג הגדול ביותר לעמוד ולשהות בבית המקדש בהכנה רבתי לקראת הקרבת הקרבן ולשמוע את שירת הללוים מרננים לה' ולא אכילת הבשר שהיתה לבסוף, ובדביקות זו היו שרויים כמעט כל היום עד שקרבנם התקבל ברצון על גבי המזבח, וטרדות הגוף וצרכיו, לא הפריעו להם כלל מרוב דביקות עילאה שהרגישו בבית המקדש.

ואף שמצות עליה לרגל נוהגת גם בחג המצות ובחג הסוכות, עדיין במועדים אלו יש עוד חיובי מצוה, כמו אכילת מצה ואיסור אכילת חמץ - בחג הפסח, או ישיבה בסוכה ונטילת לולב - בחג הסוכות, והעליה לרגל והקרבת הקרבנות אינה מצות החג היחידה, שלא כבחג השבועות שלא נצטוונו בה על שום

ח. כאן עבר רבינו ז"ע ופרט במתיקות את כל כ"ו הקרבנות שהיו מקריבים בחג השבועות, לחדד עד כמה בזמן שהיה בית המקדש קיים, היה עסק רב סביב קרבנות היום שהיו רבים: קרבנות ציבור הבאים לכבוד הרגל הכוללים שני פרים, איל אחד, שבעה כבשים בני שנה לעולה, שעיר עזים אחד לחטאת, וכנאמר בפסוקי המוספין של פרשת פינחס (במדבר כח, כו-לא). קרבנות שבאו לחובת היום יחד עם שתי הלחם ולא כמוספין וכמפורש בפרשת אמור (ויקרא כג, יז-כ), שכללו: שבעה כבשים בני שנה לעולה. פר אחד, שני אילים [היפך מהנאמר במוספין ששם יש ב' פרים ואיל אחד], שעיר אחד לחטאת. שני כבשים הבאים כשלמי ציבור ומונפים עם ב' הלחם. וכל כ"ד קרבנות אלו באו מלבד עולת התמיד של שחר ושל בין הערבים שלא פסקו מעולם, ונמצא יוצא ס"ה כ"ו קרבנות.

מצוה, והוא בבחינה מסוימת כעין לעתיד שיש בו ביטול יצר הרע (זוה"ק אמור צז, ב ברע"מ), ונאמר בו (ויקרא כג, כא) 'בעצם היום הזה' כמו שכתוב ביום הכיפורים (שם פסוק כח), ולא היה בו מאומה מלבד להיות בבית ה' ולהתענג מזיו שכנתו, כי זה מהות החג כולו, להיות בדביקות חדא עם נותן התורה, ולשמוח על שבחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון והביאנו לבית הבחירה, וכמו שנזכר לכך שוב במהרה בגאולה העתידה.

בכך יובן, מדוע לא קבעו חכמינו איזה תפלה או זכר טוב להעלות על נס את קרבנות חובת היום שלא היו דוגמתם בכל השנה, שקרבן שלמים של שתי הלחם היה קדוש כקדשי קדשים (ובחים נה, ב; ערכין יא, ב) דלא כמו כל קרבנות השלמים שהיו קדשים קלים, ועשו בהם תנופה (ויקרא כג, כ) וכתבאר שהקרבנות שהוקרבו הם הם סיבת החג. כי עיקר שמחת חג השבועות אינה בגלוי, אלא בהרגשה פנימית מוסתרת של דביקות בנותן התורה ששיכן את שמו בבית המקדש, ולכן מחזרים להצניע ככל היכולת מה שהיה באותו יום הן במדבר והן בבית המקדש, ונותנים ללב והתשוקה הפנימיים מקום של כבוד.

עבודת חג השבועות להעלות 'מנחה חדשה לה'

אם כן איפה, משלמדנו וביררנו שחג השבועות סובב והולך ורומז על השמחה הפנימית שזכינו ביום הזה, שלא קיבלנו בסיני רק ספר דינים והוראות מה לעשות ומה לפעול, אלא בעיקר דביקות ב'נותן התורה', ושענין זה האיר בייחוד בעבודת בית המקדש בחג השבועות, שכל בני ישראל עמדו בעזרה עם בניהם ושלשת קרבנותיהם, ולא הרגישו כלל בצערא דגופא, מחמת שראו את פני ה' בכיסופי קודש, נוכל לקחת צו וזירוז עבודתנו מיום גדול וקדוש זה, להתחדש ולהביא מנחה חדשה לה', להתאזר בעוז בעמל וביגיעה בתורה הקדושה וביראת שמים, ולא ליבוש מפני המלעיגים בעבודת ה'.

ומובטחים אנו שביום זה שכל השפעות מתן תורה מתעוררים מחדש^ט, יכולים לזכות שוב לכתרה של תורה ולדביקות בה' מתוך יראת שמים, ושבשנה זו

ט. כמבואר בפסיקתא (דרב כהנא פסקא דבחדוש השלישי): 'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני ה' סיני, ומקבלין את התורה, אימתי 'בחדוש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים' (שמות יט, א).

וב'דרך ה' - להרמח"ל (ח"ד פ"ז) כתב: 'שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו וכו', ועל דרך זה חג השבועות למתן התורה'. וע"ע במאור עינים (פרשת יתרו ד"ה איתא בכתבי).

כשנשמע את קול ה' אומר בהדר לאחר נתינת התורה 'מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי' (דברים ה, כו), נענה ונאמר 'תן אתה' (ראה עבודה זרה ה, א), ונזכה לדביקות בה של 'ישקני מנשיקות פיהו' (שיר השירים א, ב), ושתערב לפני ה' עתירנו כעולה וכקרבן 'אנא רחום ברחמיך הרבים, השב שכינתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים וכו', ושם נעבדך ביראה וכשנים קדמוניות'.

